



## «حلقات»

# درس 16

استاد: حجت‌الاسلام والمسلمین علم الهدی  
آموزشیار: آقای پیشوایی

## مقدمه

دومین دلیل برای اثبات حجیت خبر واحد سنت است که به دو شیوه استدلال به اخبار قطعی و سیره به آن تمسک شده است. اخباری که به آن ها برای اثبات حجیت خبر واحد تمسک شده است به ده دسته تقسیم شدند.

هفت دسته از اخبار مورد استناد برای اثبات حجیت خبر واحد را بررسی کردیم. شهید صدر در مورد دلالت تمامی آنها مناقشه کرده و دلالت آنها بر اثبات حجیت خبر ظنی را نپذیرفت.

در این درس دسته هشتم و نهم از این اخبار را مطرح و سپس اشکالات و مناقشات دلالت این روایات را بررسی می‌کنیم.

## متن درس

الطائفة الثامنة : ما ورد في الخبرين المتعارضين من الترجيح بموافقة الكتاب، ومخالفة العامة، فلولا ان خبر الواحد حجة، لما كان هناك معنى لفرض التعارض بين الخبرين، واعمال المرجحات بينهما.

ونلاحظ ان دليل الترجيح هذا يناسب الحديثين القطعيين صدورا إذا تعارضا فلا يتوقف تعقله على افتراض الحجية التعبدية.

الطائفة التاسعة : ما ورد في الخبرين المتعارضين من الترجيح بالاثنية، ونحوها من الصفات الدخيلة في زيادة قيمة الخبر، وقوة الظن بصدوره، وتقريب الاستدلال كما تقدم في الطائفة السابقة.

ولا يمكن هنا حمل هذا الدليل على الحديثين القطعيين لان الاوثنية لا اثر لها فيهما ما دام كل منهما مقطوع الصدور.

## روایات دسته هشتم:

این گروه اخباری هستند که در بیان وظیفه ما در برابر دو خبر متعارض وارد شده اند. اصطلاحاً این اخبار را «اخبار علاجیه» می نامیم. بحث در باره این اخبار در بخش پایانی مباحث اصول خواهد آمد.

در این روایات برای حل مشکل تعارض مرجحاتی بیان شده است تا از طریق آن، یکی از دو خبر مقدم شود؛ مانند موافقت با قرآن (حدیث موافق مقدم است) و مخالفت عامه (حدیث مخالف عامه مقدم است؛ چون احتمال تقیه ندارد).

اگر قرار باشد خبر واحد حجت نباشد، خبرهای متعارض حتی اگر معارض هم نداشته باشند نیز حجت نیستند، حال در صورت تعارض، به طریق اولی باید این اخبار را کنار بگذاریم. ترجیح جایی معنی دارد که دو خبر حجت باشند و در عمل به آن ها مکلف سرگردان باشد و گرنه اگر قرار باشد این اخبار حجت نباشند، دیگر تعارضی بین اخبار نیست و بین این ها مرجحی اعمال نخواهد شد.

## نکته

مرجحات دو دسته اند:

الف) مرجحات سندی: عواملی هستند که سند یک روایت را بر سند روایت دیگر ترجیح می دهند. در این صورت احتمال صدور روایت نسبت به روایت دیگر بیشتر می شود. عواملی مانند، ثقه تر بودن، عادل تر بودن و فقیه تر بودن روایت حدیث، از مرجحات سندی می باشند.

ب) مرجحات دلالتی: عواملی هستند که مدلول یک روایت را - فارغ از سند دو روایت - نسبت به روایت دیگر ترجیح می دهند. با وجود این عوامل در یک خبر، احتمال تطابق متن روایت با کلام واقعی اهل بیت بیشتر می شود. عواملی مانند موافقت با کتاب و مخالفت با عامه

روایات دسته هشتم مربوط به مرجحات دلالی و روایات دسته نهم مربوط به مرجحات سندی هستند.

Sco1 7:02

## اشکال

مرجحات دلالی بر خلاف مرجحات سندی در جایی به کار می آیند که حدیث از حیث سند و صدور قطعی باشد . دو حدیث از امام صادر شده است ؛ اما معلوم نیست کدام یک بیان حکم واقعی است و کدام یک از روی تقیه صادر شده است . برای حل این مشکل سراغ مرجحات دلالی می رویم و دلالت هر کدام به بیان اهل بیت نزدیک تر باشد آن را مقدم می داریم . ملاک نزدیک تر بودن به معارف اهل بیت را ائمه با موافقت کتاب و مخالفت عامه بیان کرده اند.

در نتیجه با توجه به این مقدمه ، می فهمیم که این دسته ربطی به حجیت خبر واحد ندارند ؛ زیرا ما در بحث حجیت خبر واحد به دنبال اثبات تبعدی صدور روایت از اهل بیت هستیم ؛ زیرا صدور اخبار آحاد از معصومین مسلم نیست و احتمال کذب و خطا در مورد آن ها وجود دارد ، در حالی که این دسته مربوط به جایی است که صدور روایت قطعی بوده و در دلالت آن مشکل وجود داشته باشد ، پس همین کافی است که این روایات از محل بحث خارج بوده و قابل استدلال بر حجیت خبر واحد نباشند .

## نکته

سخن شهید صدر از این جهت قابل اشکال است که تعارض بین دو خبر تنها مربوط به دو حدیث قطعی الصدور نمی باشد ، بلکه بین روایات ظنی الصدور هم می توان ترجیح دلالی داد . بنا براین، استدلال ایشان را می توان به نحو دقیق تر به این صورت بیان کرد :

برای ترجیح بین دو خبر لازم نیست حتما دو خبر را حجت فرض کنیم، بلکه می شود دو روایت فرض کرد که هر دو قطعی الصدور و متعارض باشند ، سپس برای ترجیح بین آن ها ، روایات ترجیح را به کار گرفت . بنا براین فرض ترجیح نیازمند فرض حجیت تبعدیه نیست ، حتی اگر

تعبدا هم اخبار حجت نباشند و قطعی الصدور بوده و حجیت شان ذاتی باشد ، بازهم می شود بین آن ها تعارض فرض کرده و مرجحات را اعمال نمود .

Sco2 14:35

### دسته نهم :

این دسته از اخبار روایاتی هستند که در تعارض بین دو خبر وارد شده اند . در تعارض بین دو روایت ، این روایات یک حدیث را از جهت صفات راوی ؛ مانند با تقواتر بودن ، فقیه تر بودن و ثقه تر بودن بر خبر دیگر ترجیح می دهند . این صفات اگر در یک طرف بیشتر باشند ، ظن ما را نسبت به صدور آن روایت از معصوم قوی تر می کنند . با تقواتر و ثقه تر بودن راوی احتمال کذب او را کاهش می دهند و فقیه تر بودن راوی خطای محتمل در او را کمتر می کند.

استدلال به این دسته مانند دسته پیشین می باشد که آن را به صورت یک قیاس بیان می کنیم.

### قیاس

صغری: اگر خبر واحد حجت نبود ، ائمه مرجحات را بیان نمی کردند؛ چه اینکه در صورت حجت نبودن ، اعمال مرجحات ، معنا نخواهد داشت ؛ زیرا زمانی که دو خبر فاقد حجیت باشند هر دو کنار گذاشته شده و نیازی به اعمال مرجحات نمی باشد .

کبری: لکن ائمه مرجحات روایات را بیان فرموده اند.

نتیجه: خبر واحد حجت است.

Sco3 18:04

## تفاوت دسته هشتم و نهم :

استدلال دسته هشتم را شهید صدر نپذیرفتند ، چون مرجحات دلالی ، بین دو خبر قطعی الصدور هم قابل اعمال بودند ؛ اما اشکال گفته شده درباره آن ها در این جا وارد نمی شود ؛ زیرا مرجحات سندی به خلاف مرجحات دلالی ، در دو خبر قطعی الصدور به کار نمی روند ؛ چون شکی در سند دو خبر قطعی الصدور وجود ندارد . بنابراین نمی شود بر اساس سند ، یکی را بر دیگری مقدم کرد ، کاری که این مرجحات می کنند این است که سبب می شوند احتمال صدور یک خبر از معصوم نسبت به خبر دیگر تقویت شود . در نتیجه این مرجحات مربوط به روایات ظنی الصدور می باشند و سبب می شوند ظن حاصله نسبت به صدور ی ک روایت از معصوم قوی تر شود؛ زیرا ظن دارای مراتب ضعیف ، متوسط و قوی می باشد ؛اما در دو خبر قطعی الصدور ، صدور دو روایت قطعی است و قطع دارای مراتب نمی باشد.

بنابراین دسته نهم نخستین دسته ای هستند که مناقشه و اشکالی در دلالتشان بر حجیت خبر واحد وجود ندارد و می توانند از این حیث حجیت خبر واحد را اثبات کنند .

**Sco4**

**25:09**

## چکیده

1. دست‌هشتم از روایاتی که حجیت خبر واحد را اثبات می‌کردند، روایات علاجیه می‌باشند که مرجحات دلالتی را بیان می‌کنند.
2. اگر خبر واحد حجت نباشد، ترجیح در دو خبر متعارض بی‌معنا خواهد بود.
3. مرجحات دو دسته اند : مرجحات دلالتی و مرجحات سندی . بین دو خبر متعارض برخی از عوامل، دلالت یک خبر را بر خبر دیگر مقدم می‌کنند و برخی دیگر سند یک روایت را از سند روایت دیگر قوی‌تر می‌نمایند.
4. مرجحات دلالتی در جایی که دو خبر قطعی الصدور هم باشند ، قابل اعمال می‌باشند . بنابراین شاید اخبار دست‌هشتم مربوط به این دسته باشد و با این احتمال اثبات حجیت توسط این اخبار تمام نیست.
5. دست‌نهم روایات ، بیان‌کننده مرجحات سندی هستند . اگر خبر واحد حجت نباشد ، ترجیح سند یک روایت بر سند روایت دیگر بی‌معنا خواهد بود.
6. مرجحات سندی در روایات قطعی الصدور قابل اعمال نیستند ؛ بنابراین اشکال دست‌هشتم به این دسته وارد نبوده و نخستین دسته‌ای هستند که می‌توانند جداگانه حجیت خبر واحد را اثبات کنند.